

สภาพพื้นฐานทั่วไปของจังหวัดราชบุรีและอำเภอดำเนินสะดวก

3.1 สภาพทั่วไปของจังหวัดราชบุรี

3.1.1 ลักษณะทางกายภาพ

จังหวัดราชบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งทางภาคตะวันตกของประเทศไทย มีพื้นที่ประมาณ 5,120.12 ตารางกิโลเมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 101 กิโลเมตร จังหวัดราชบุรีเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งสามารถติดต่อกับกรุงเทพฯ ได้ทั้งทางบกและทางน้ำ เส้นทางคมนาคมทางบกที่สำคัญคือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษม) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 35 (ถนนธนบุรี-ปากท่อ) และทางรถไฟสายใต้ ส่วนเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่สำคัญคือ แม่น้ำแม่กลองและคลองดำเนินสะดวก มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง คือ

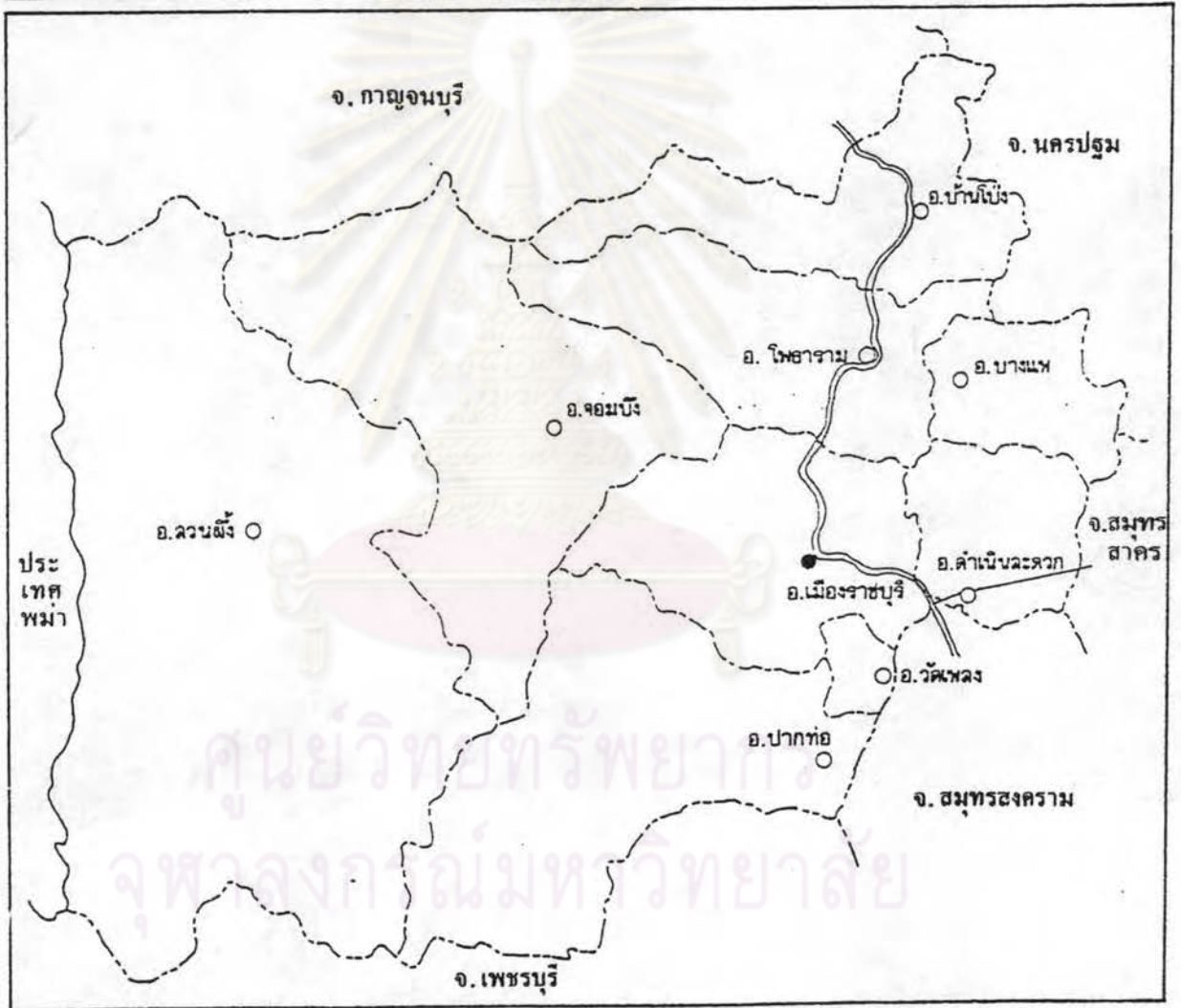
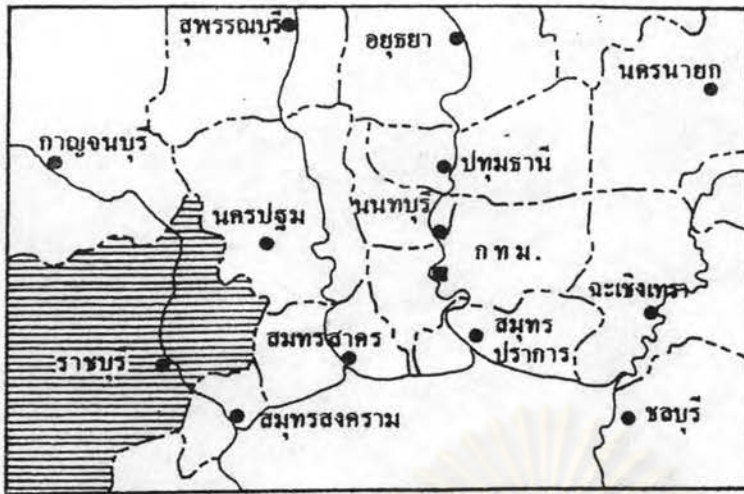
ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดกาญจนบุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดสมุทรสงคราม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดนครปฐมและจังหวัดสมุทรสาคร

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ประเทศพม่า

ลักษณะภูมิประเทศ สภาพพื้นที่ของจังหวัดราชบุรีตั้งอยู่ ณ ระดับความสูงที่แตกต่างกัน จึงแบ่งลักษณะภูมิประเทศเป็น 3 บริเวณใหญ่ๆ คือ บริเวณชายแดนตะวันตกหรือบริเวณที่สูงตะวันตก เป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาตะนาวศรีมีความสูงเฉลี่ยประมาณ 200-300 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ได้แก่ พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอสวนผึ้งและอำเภอจอมบึง บริเวณตอนกลางของจังหวัดหรือบริเวณที่ราบตอนกลาง เป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลอง มีความสูงจากน้ำทะเลปานกลางเฉลี่ยระหว่าง 1-20 เมตร ได้แก่ พื้นที่อำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอปากท่อ อำเภอบางแพ และ อำเภอเมืองราชบุรี และบริเวณด้านตะวันออกเฉียงใต้หรือบริเวณที่ราบลุ่ม เป็นพื้นที่ราบต่ำสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางเฉลี่ยระหว่าง 1-10 เมตร ได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเลหนุนอยู่เสมอมีน้ำขึ้น-ลงตลอดปี ได้แก่ พื้นที่ในเขต อำเภอดำเนินสะดวก อำเภอวัดเพลง และบางส่วนของอำเภอบางแพ (แผนที่ 3.1)

วิวัฒนาการชุมชนและตลาดน้ำดำเนินสะดวก จ. ราชบุรี

แสดง ที่ตั้งและเขตการปกครองจังหวัดราชบุรี

แผนที่ 3.1

ลักษณะภูมิอากาศ จังหวัดราชบุรีได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลอง จะเป็นบริเวณที่มีฝนตกมาก ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยทั้งปี ประมาณ 1,157.8 มิลลิเมตร

แหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ แม่น้ำแม่กลอง มีต้นกำเนิดจากแควน้อยแควใหญ่ ในกาญจนบุรีไหลผ่านจังหวัดราชบุรี ในเขตอำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอเมืองราชบุรี และอำเภอดำเนินสะดวก แม่น้ำภาษี มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาตะนาวศรีในเขตจังหวัดราชบุรี ไหลผ่านอำเภอสวนผึ้งและบางส่วนของอำเภोजอมบึง คลองดำเนินสะดวก เป็นคลองขุดเชื่อมระหว่างแม่น้ำท่าจีนกับแม่น้ำแม่กลอง ตัดผ่านตอนล่างของอำเภอดำเนินสะดวก

เขตการปกครอง จังหวัดราชบุรีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 9 อำเภอ 101 ตำบล 883 หมู่บ้าน 3 เทศบาล และ 18 สุขาภิบาล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.1.2 การคมนาคม

ระบบการคมนาคมขนส่งสามารถติดต่อกับจังหวัดต่างๆ ได้ 2 ทาง คือ

ทางบก

-ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 (สายเพชรเกษม) ตัดผ่านท้องที่อำเภอ บ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอเมืองราชบุรี และอำเภอบางกอก เป็นเส้นทางที่เชื่อมต่อกับ กรุงเทพฯ และจังหวัดอื่น ๆ ทางภาคใต้ โดยมีระยะทางยาวจากกรุงเทพฯ ถึงราชบุรี 101 กิโลเมตร

-ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 35 (สายธนบุรี-ปากท่อ) เป็นเส้นทางที่ย่น ระยะทางระหว่างกรุงเทพฯ-เพชรบุรี ตัดผ่านอำเภอเมืองสมุทรสงคราม ระยะทางระหว่าง กรุงเทพฯ ถึงอำเภอเมืองสมุทรสงคราม 64 กิโลเมตร

-ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 325 (สายบางแพ-ดำเนินสะดวก-สมุทร สงคราม) แยกจากถนนเพชรเกษมที่ ก.ม.83 ผ่านอำเภอบางแพ อำเภอดำเนินสะดวก และ เชื่อมต่อกับถนนธนบุรี-ปากท่อ ที่อำเภอเมืองสมุทรสงคราม มีระยะทางยาวทั้งสิ้น 42 กิโลเมตร

-ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 323 (สายบ้านโป่ง-กาญจนบุรี) แยกจาก ถนนเพชรเกษมที่ ก.ม.66 ตัดผ่านอำเภอบ้านโป่งไปยังจังหวัดกาญจนบุรี

-ทางหลวงจังหวัดสายราชบุรี-จอมบึง ระยะทางยาว 30 กิโลเมตร

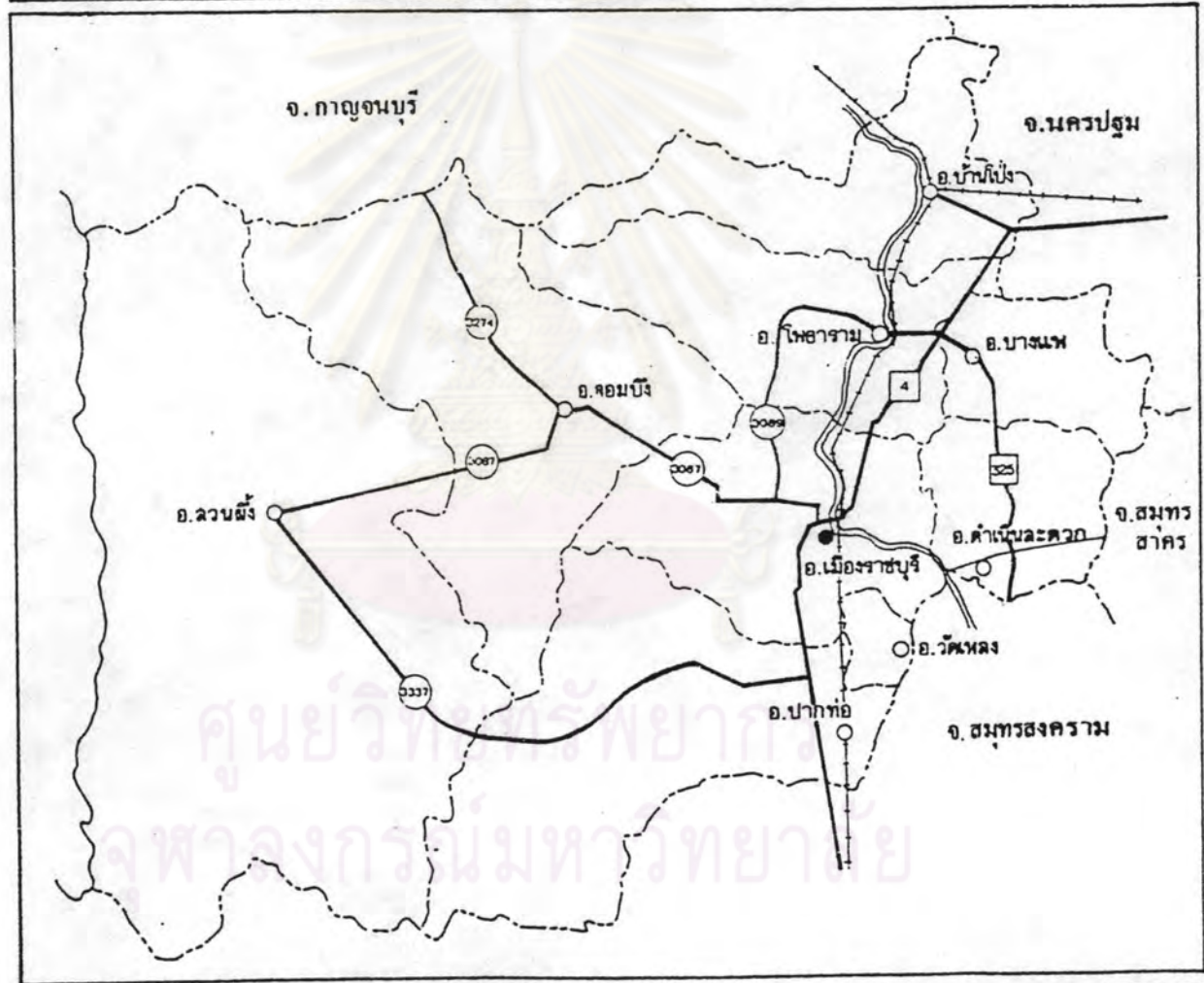
-ทางหลวงจังหวัดสายราชบุรี-วัดเพลง ระยะทางยาว 13 กิโลเมตร

-ทางหลวงจังหวัดสายเขาสูง-เบิกไพร-บ้านโป่ง ระยะทางยาว 46 กิโลเมตร

-ทางรถไฟสายใต้ ผ่านอำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอเมือง- ราชบุรี และอำเภอบางกอก โดยมีเส้นทางรถไฟแยกไปจังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดสุพรรณบุรี ที่ ชุมทางหนองปลาตูกออำเภอบ้านโป่ง (แผนที่ 3.2)

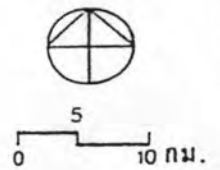
ทางน้ำ

แม่น้ำแม่กลองเป็นเส้นทางน้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านจังหวัดราชบุรี ที่ใช้เพื่อ การคมนาคมและขนส่งสินค้าในภาคตะวันตก โดยมีคลองดำเนินสะดวกเป็นคลองเชื่อมกับคลอง ภาษีเจริญมายังกรุงเทพฯ ปัจจุบันการคมนาคมขนส่งทางน้ำมีบทบาทน้อยลง อย่างไรก็ตามการ สัจจรทางน้ำยังคงใช้กันอยู่ในคลองดำเนินสะดวก และตามคลองเล็กคลองน้อยที่แยกกระจายอยู่ ทั่วไป

วิวัฒนาการชุมชนและตลาดน้ำดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

แสดง เส้นทางคมนาคมทางรถยนต์และทางน้ำ

แผนที่ 3.2

3.1.3 สภาพเศรษฐกิจ

สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดราชบุรี เมื่อพิจารณาจากผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด พ.ศ.2532 (ตารางที่ 3.1) มีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 7,085.54 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 22.71 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคตะวันตก โดยมีโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่มีค่าสูงสุด 3 อันดับแรก คือ

สาขาอุตสาหกรรม	มูลค่ารวม 1,669.29 ล้านบาท	คิดเป็นร้อยละ 23.56
สาขาเกษตรกรรม	มูลค่ารวม 1,362.48 ล้านบาท	คิดเป็นร้อยละ 19.23
สาขาค้าส่ง-ค้าปลีก	มูลค่ารวม 1,214.38 ล้านบาท	คิดเป็นร้อยละ 17.93

ภาคอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมเป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดราชบุรี และเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมของภาคตะวันตก ในปี พ.ศ.2532 มีจำนวนโรงงาน 1,127 โรง จำนวนแรงงาน 19,068 คน และมีเงินลงทุน 6,492.98 ล้านบาท (ตารางที่ 3.2) อุตสาหกรรมที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตน้ำตาล อุตสาหกรรมผลิตเยื่อกระดาษ อุตสาหกรรมผลิตผงชูรส อุตสาหกรรมต่อตัวถังรถยนต์โดยสารและรถบรรทุก อุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น โรงงานอุตสาหกรรมโดยมากกระจุกตัวในพื้นที่อำเภอบ้านโป่ง อำเภอเมืองราชบุรี และอำเภอโพธาราม (แผนที่ 3.3)

ภาคเกษตรกรรม การเกษตรเป็นอาชีพหลักของจังหวัดราชบุรี สภาพพื้นที่อุดมสมบูรณ์มีแหล่งน้ำธรรมชาติและการชลประทาน ส่วนใหญ่ครอบคลุมพื้นที่ในเขตอำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอเมืองราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก อำเภอบางแพ และ อำเภอวัดเพลง โดยมีพื้นที่สำหรับทำการเกษตรกรรมของจังหวัดในปี พ.ศ.2533 ประมาณ 1,760,565 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 55 ของพื้นที่ทั้งหมด (แผนภูมิที่ 3.1) มีโครงการชลประทานขนาดใหญ่ 6 โครงการ ขนาดกลาง 3 โครงการ และขนาดเล็ก 2 โครงการ (แผนที่ 3.4) ครอบคลุมพื้นที่กว่า 840,000 ไร่ ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญแยกเป็นการเพาะปลูกข้าว 657,047 ไร่ หรือร้อยละ 37.32 พืชไร่ 948,825 ไร่ หรือร้อยละ 53.89 ไม้ผลยืนต้น 78,805 ไร่ หรือร้อยละ 4.31 และ พืชผัก 75,888 ไร่ หรือร้อยละ 4.31 โดยพื้นที่เพาะปลูกข้าวและพืชไร่กระจายอยู่ทั่วไปตามพื้นที่เกษตรของจังหวัด ส่วนพื้นที่เพาะปลูกไม้ผลยืนต้นและพืชผักจะหนาแน่นในเขตอำเภอดำเนินสะดวก และสามารถผลิตพืชผักผลไม้ที่สำคัญ ได้แก่ องุ่นพันธุ์ไวท์มะละกามะม่วงและกล้วยหอม ซึ่งเป็นผลิตผลเด่นของพื้นที่และกลายเป็นเอกลักษณ์หนึ่งของจังหวัดราชบุรี

ภาคพาณิชย์กรรม จังหวัดราชบุรีเป็นแหล่งผลิตที่สำคัญทั้งภาคเกษตร และ
อุตสาหกรรม จึงทำให้การพาณิชย์กรรมมีบทบาทสำคัญด้วย โดยเฉพาะธุรกิจการค้าส่งและค้าปลีก
ซึ่งอยู่ในระดับที่สูงกว่ากิจการอื่นๆ ศูนย์กลางพาณิชย์กรรมจะรวมศูนย์ที่อำเภอเมืองราชบุรีที่เป็น
ตลาดกลางการค้าเกษตรและเป็นแหล่งอุตสาหกรรมหลักระดับภาค นอกจากนี้เมืองราชบุรียังเป็น
ศูนย์กลางการบริหารและการปกครอง การสาธารณสุข และการศึกษา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.1 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดราชบุรี ปี พ.ศ.2527 และ พ.ศ.2532

สาขาการผลิต	พ.ศ.2527 (ล้านบาท)	พ.ศ.2532 (ล้านบาท)	อัตราการ เปลี่ยนแปลง(%)
การเกษตร	1,096.10	1,362.48	4.86
กลีกรวม	756.15	845.66	2.37
ปศุสัตว์	196.50	312.16	11.77
ประมง	7.25	29.47	61.29
ป่าไม้	11.20	5.32	-10.50
บริการทางการเกษตร	42.30	62.07	9.35
การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	82.62	107.80	6.10
เหมืองแร่	630.37	596.87	-1.06
อุตสาหกรรม	1,127.43	1,669.29	9.61
การก่อสร้าง	117.19	124.51	1.25
ไฟฟ้า, ประปา	186.31	351.58	17.74
คมนาคม-ขนส่ง	222.22	268.34	4.15
ค้าส่ง-ค้าปลีก	817.16	1,214.38	9.72
ธนาคาร, ประกันภัย, อสังหาริมทรัพย์	155.79	230.29	19.77
ที่อยู่อาศัย	229.49	283.11	4.67
บริหารราชการ, ป้องกันประเทศ	261.94	316.43	4.16
การบริการ	495.34	667.86	6.96
ผลิตภัณฑ์มวลรวม	5,299.35	7,085.54	6.74
รายได้เฉลี่ยต่อบุคคล (บาท)	19,390.00	28,773.00	48.39

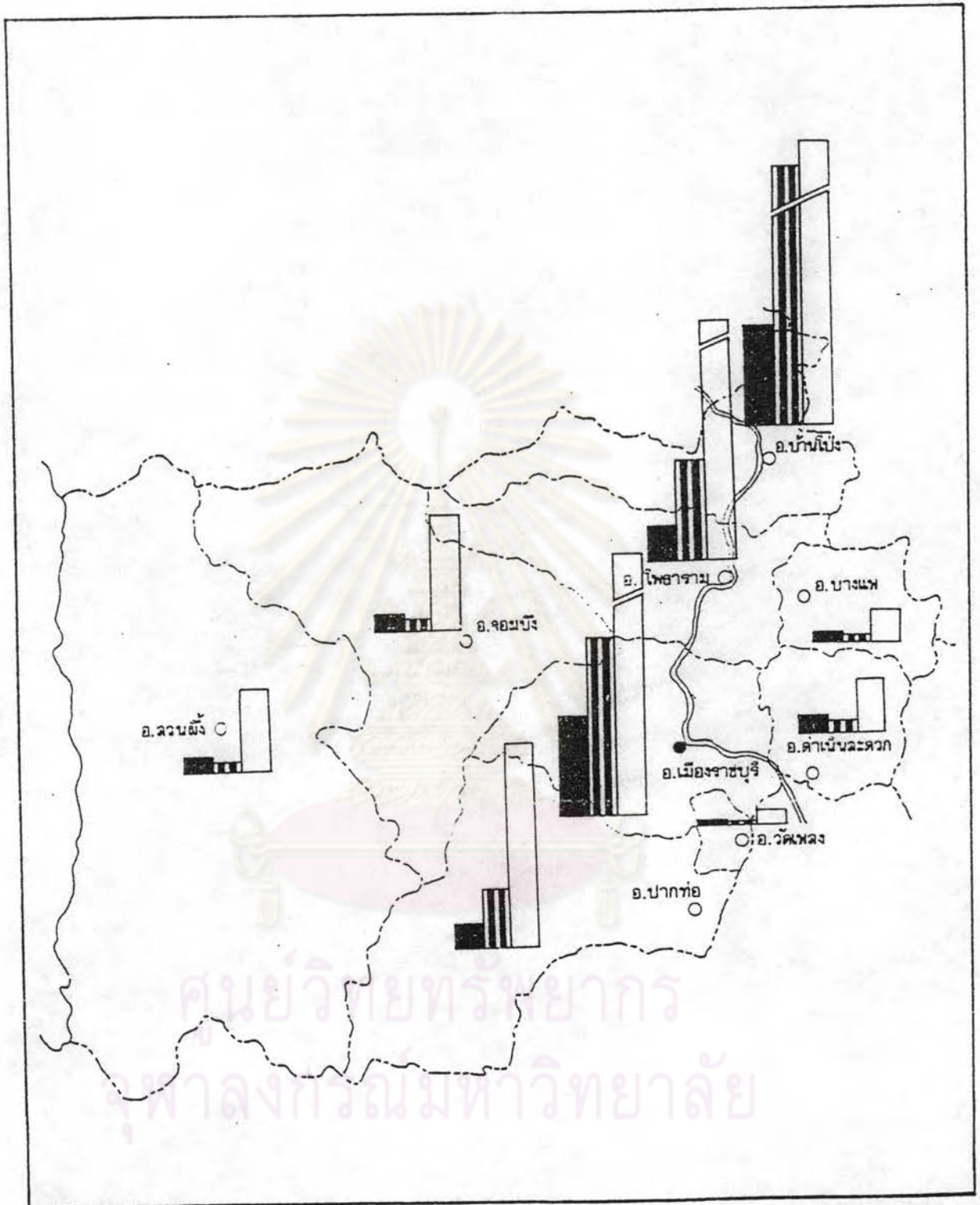
ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 3.2 แสดงจำนวนโรงงาน เงินทุน และแรงงาน จังหวัดราชบุรี ปี พ.ศ.2532

อำเภอ	จำนวนโรงงาน	เงินทุน (ล้านบาท)	แรงงาน (คน)
เมืองราชบุรี	348	617.36	5,023
บ้านโป่ง	351	5,176.29	9,275
โพธาราม	130	357.51	2,731
บางแพ	25	15.40	112
สวนผึ้ง	53	27.81	387
ดำเนินสะดวก	63	37.01	283
ปากท่อ	81	207.13	716
วัดเพลง	12	6.94	44
จอมบึง	64	47.53	497
รวม	1,127	6,492.98	19,068

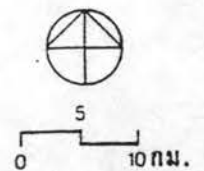
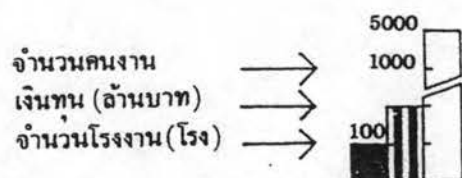
ที่มา : ทาเนียบอุตสาหกรรมจังหวัดราชบุรี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

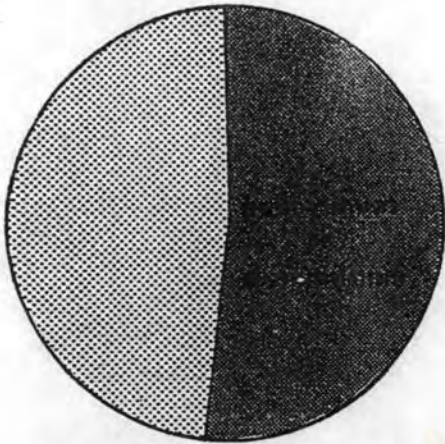

วิวัฒนาการชุมชนและตลาดน้ำดำเนินสะดวก จ. ราชบุรี

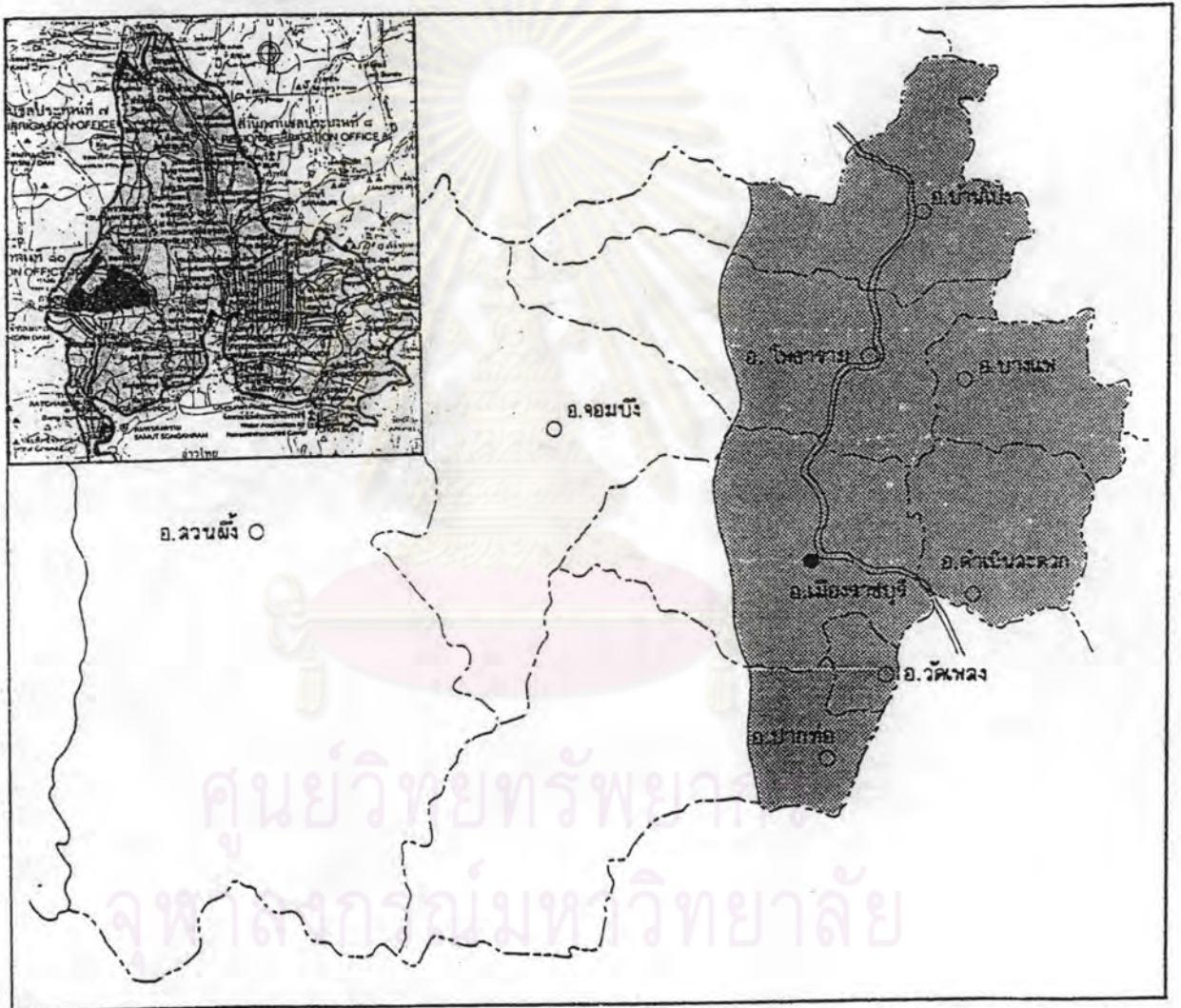
แสดง สภาพทางอุตสาหกรรม

แผนที่ 3.3

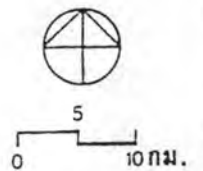

แผนภูมิที่ 3.1 แสดงพื้นที่เกษตรกรรม

วิวัฒนาการชุมชนและตลาดน้ำดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

แสดง เขตพื้นที่ชลประทานจังหวัดราชบุรีและลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

แผนที่ 3.4

3.1.4 ลักษณะทางประชากร

ในปี พ.ศ. 2535 จังหวัดราชบุรีมีประชากร 777,105 คน อำเภอเมืองราชบุรีเป็นอำเภอที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด มีจำนวน 181,869 คน คิดเป็นร้อยละ 23.40 ของประชากรทั้งหมด รองลงมา ได้แก่ อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอโพธาราม มีประชากร 153,614 คน และ 120,458 คน คิดเป็นร้อยละ 19.77 และ 15.50 ของประชากรทั้งหมด อำเภอดังกล่าวมีการกระจายตัวประชากรมากกว่าอำเภออื่น ๆ เนื่องจากเป็นเขตเทศบาลเมือง และเป็นเขตชุมชนมาตั้งแต่อดีต และยังเป็นย่านอุตสาหกรรมของจังหวัด สำหรับอำเภอดำเนินสะดวกมีประชากรมากเป็นอันดับที่สี่คือ มีจำนวนประชากร 101,463 คน คิดเป็นร้อยละ 13.06 ของประชากรทั้งหมด ส่วนอำเภอวัดเพลงเป็นอำเภอที่มีจำนวนประชากรน้อยที่สุด มีจำนวน 11,492 คน คิดเป็นร้อยละ 1.48 ของประชากรทั้งหมด (ตารางที่ 3.3)

ความหนาแน่นของประชากรในจังหวัดราชบุรี โดยเฉลี่ยประมาณ 152 คนต่อตารางกิโลเมตร อำเภอดำเนินสะดวกมีประชากรหนาแน่นที่สุด 457 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมา ได้แก่ อำเภอเมืองราชบุรี 400 คนต่อตารางกิโลเมตร และอำเภอบ้านโป่ง 394 คนต่อตารางกิโลเมตร ตามลำดับ และอำเภอสวนผึ้งมีประชากรหนาแน่นน้อยที่สุด 22 คนต่อตารางกิโลเมตร (แผนที่ 3.5)

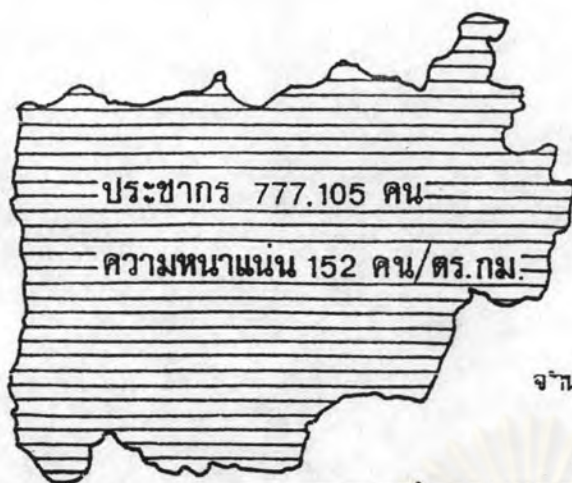
ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.3 แสดงลักษณะทางประชากรของจังหวัดราชบุรี ปี พ.ศ. 2529 และ พ.ศ. 2535

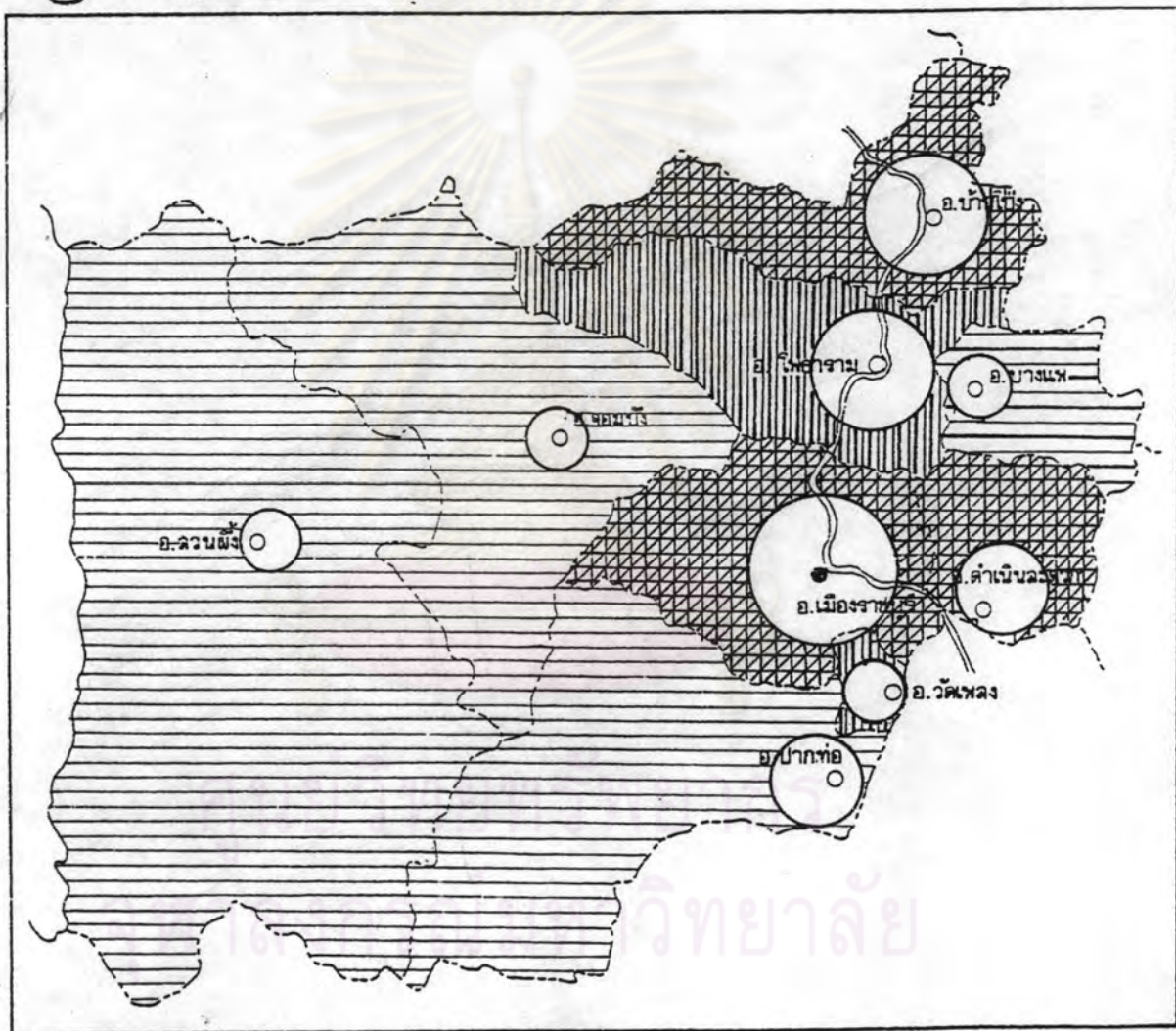
อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	ประชากร				ความหนาแน่น		อัตราการเพิ่ม เฉลี่ยต่อปี %
		พ.ศ. 2529		พ.ศ. 2535		พ.ศ. 2529	พ.ศ. 2535	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ			
เมืองราชบุรี	454.24	163,501	23.63	181,869	23.40	360	400	1.87
บ้านโป่ง	389.86	134,949	19.50	153,614	19.77	346	394	2.31
โพธาราม	440.46	114,427	16.53	120,458	15.50	260	273	0.88
ดำเนินสะดวก	221.97	94,272	13.62	101,463	13.06	425	457	1.27
บางแพ	170.47	38,943	5.63	43,052	5.54	228	253	1.76
บกกทอ	479.35	48,171	7.04	60,074	7.73	102	125	4.12
จอมบึง	776.02	46,095	6.95	56,745	7.30	62	73	3.85
วัดเพลง	42.75	11,419	1.65	11,492	1.48	267	269	0.11
สวนผึ้ง	2,145.00	37,265	5.38	48,338	6.22	17	22	4.95
รวม	5,120.12	691,588	100.00	777,105	100.00	135	152	2.06

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

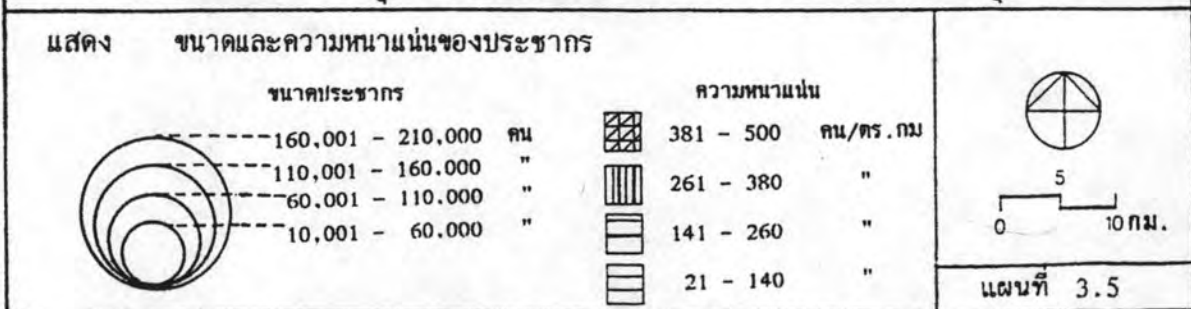
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จำนวนประชากรและความหนาแน่นของจังหวัดราชบุรี

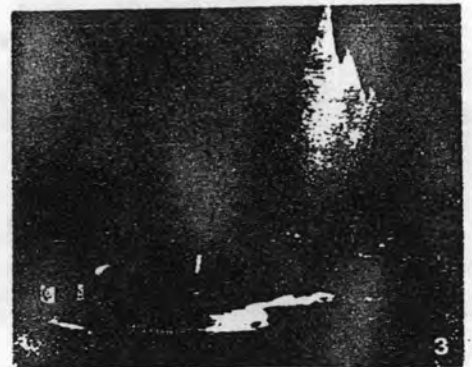
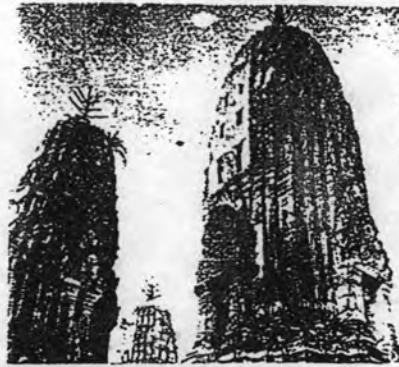
วิวัฒนาการชุมชนและตลาดน้ำดำเนินสะดวกจ.ราชบุรี

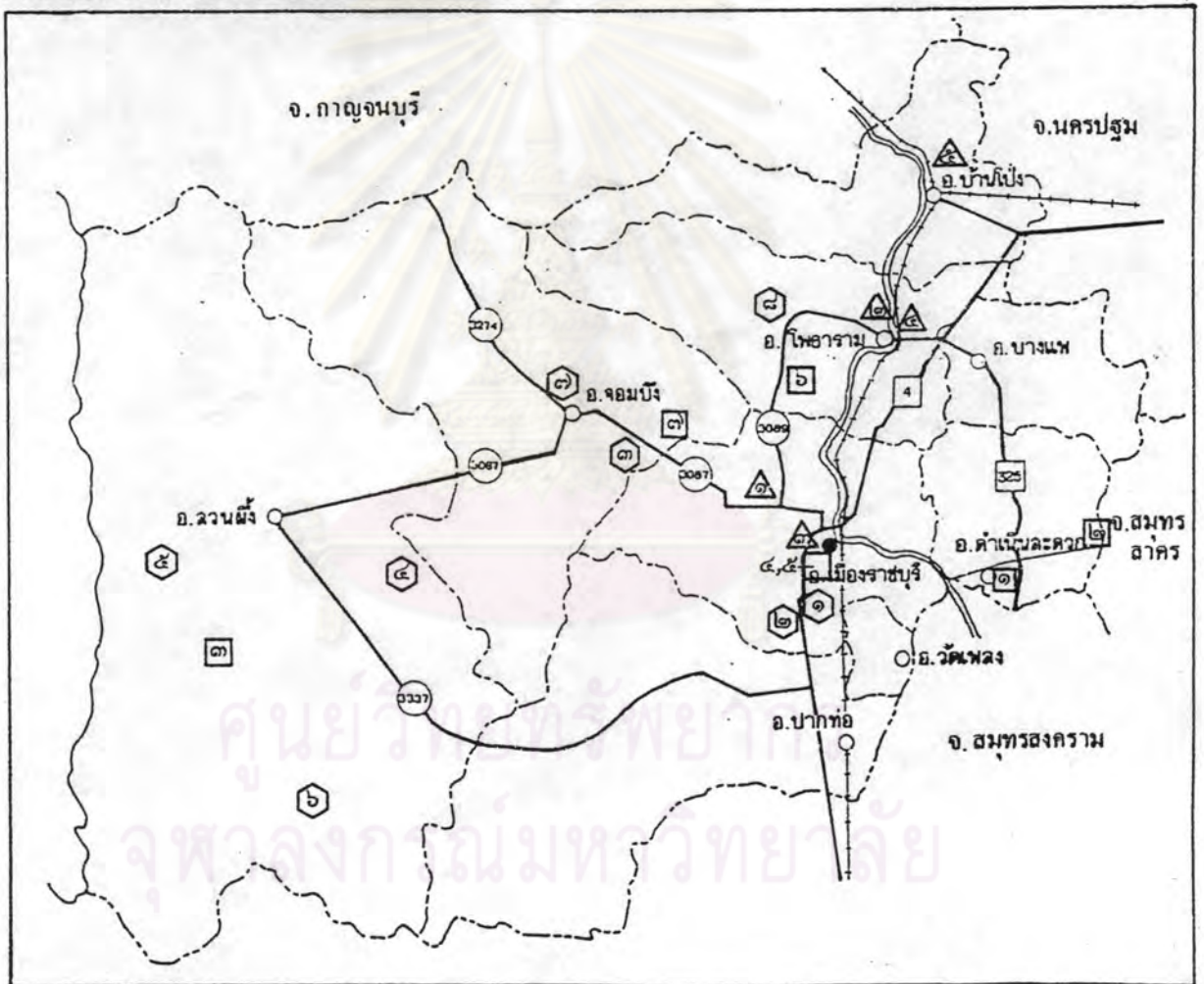
3.1.5 แหล่งท่องเที่ยว

จังหวัดราชบุรีเป็นเมืองเก่าแก่และมีอารยธรรมมาช้านาน จึงเป็นแหล่งทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีประจำท้องถิ่น นอกจากนี้จังหวัดราชบุรียังมีแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติหลายแห่ง ซึ่งสามารถแบ่งแหล่งท่องเที่ยวเป็น 3 ประเภท ดังนี้ (แผนที่ 3.6)

- แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ได้แก่
 ๑. เขาวิ้ง
 ๒. เขาแก่นจันทร์
 ๓. ถ้ำเขาบิน
 ๔. โป่งยุบ
 ๕. ธารน้ำร้อนบ่อคลิ้ง
 ๖. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำภาชี
 ๗. ถ้ำจอมพล
 ๘. เขาช่องพราน
- แหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานและโบราณวัตถุ ได้แก่
 ๑. พระพุทธฉายถ้ำฤาษีเขางู
 ๒. ผนังหินผาถ้ำเขานอน
 ๓. วัดมหาธาตุวรวิหาร
 ๔. จิตรกรรมฝาผนังวัดคงคาราม
 ๕. สระน้ำรัตนารายณ์
- แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมและกิจกรรมของมนุษย์ ได้แก่
 ๑. ตลาดน้ำดำเนินสะดวก
 ๒. ตลาดน้ำคลองโพหัก
 ๓. หัตถกรรมทอผ้าตีนจก
 ๔. หัตถกรรมทอเครื่องทองเหลือง
 ๕. วัฒนองหอย
 ๖. เขาประทับช้าง

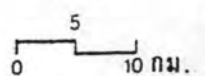
- 1 ผนังวัดxonอน
- 2 วัดมหาธาตุวรวิหาร
- 3 ถ้ำจอมพล
- 4 ตลาดน้ำดำเนินสะดวก

วิวัฒนาการชุมชนและตลาดน้ำดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

แสดง แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี

- ⬡ แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ
- ⚠ แหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานและโบราณวัตถุ
- แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมและกิจกรรมของมนุษย์

แผนที่ 3.6

3.2 สภาพพื้นฐานของอำเภอดาเนินสะดวก

3.2.1 ประวัติความเป็นมา

เดิมที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองฝั่งตะวันออก ตรงปากคลองแพงพวย มีชื่อว่า อำเภอแพงพวย ในมณฑลราชบุรี ภายหลังจากคลองดาเนินสะดวก ในปี พ.ศ. 2440 ที่ว่าการอำเภอได้ย้ายมาตั้งริมคลองดาเนินสะดวกที่บ้านศรีสุราษฎร์ ตำบลหลักหก (ปัจจุบันคือตำบลศรีสุราษฎร์) พ.ศ. 2444 ที่ว่าการอำเภอถูกย้ายมาอยู่ที่ศาลาห้าห้อง บริเวณปากคลองลัดราชบุรี ตำบลท้านัด ซึ่งได้อาศัยศาลาสาธารณะห้าห้องเป็นที่ว่าการ โดยสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ได้ปลูกสร้างขึ้น เพื่อเป็นที่พักคนงานและสำหรับประชาชนที่เดินทางเข้ามาได้พักอาศัย ศาลานี้มี 5 ห้อง หลังคามุงกระเบื้องไทยสีแดง ประชาชนจึงถือเอาลักษณะของศาลานี้เรียกชื่อที่ว่าการอำเภอว่า อำเภอศาลาห้าห้อง หรือ อำเภอศาลาแดง ต่อมา พ.ศ. 2455 ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอมาอยู่ริมคลองดาเนินสะดวก ฝั่งใต้ติดกับวัดโชติทายการามวรวิหาร ตำบลยายแพง (ปัจจุบันเป็นพื้นที่หมู่ 3 ตำบลดาเนินสะดวก) และเปลี่ยนชื่ออำเภอว่า อำเภอดาเนินสะดวก ตามชื่อคลอง และได้ปลูกสร้างอาคารที่ว่าการอำเภอขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2472 สำหรับที่ว่าการอำเภอปัจจุบันได้สร้างขึ้นใหม่เมื่อ พ.ศ. 2522 ในอาณาบริเวณพื้นที่เดิมเพียงแต่อาคารหลังใหม่นี้สร้างติดกับถนนสุขาภิบาล 1

3.2.2 ที่ตั้งและอาณาเขตการปกครอง

อำเภอดาเนินสะดวกตั้งอยู่ทางทิศทางตะวันออกของจังหวัดราชบุรี ห่างจากอำเภอเมืองราชบุรีประมาณ 50 กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 325 (สายบางแพ-ดาเนินสะดวก-สมุทรสงคราม) และตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 (เพชรเกษม) มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อเขตอำเภอบางแพและอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
ทิศใต้	ติดต่อเขตอำเภอบางคนทีและอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
ทิศตะวันออก	ติดต่อเขตอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร
ทิศตะวันตก	ติดต่อเขตอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม และอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

อำเภอคานินสะควกมีพื้นที่ประมาณ 128,175 ไร่ หรือ 205.08 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 4.01 ของพื้นที่จังหวัดราชบุรี แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 2 แบบ คือ (แผนที่ 3.7)

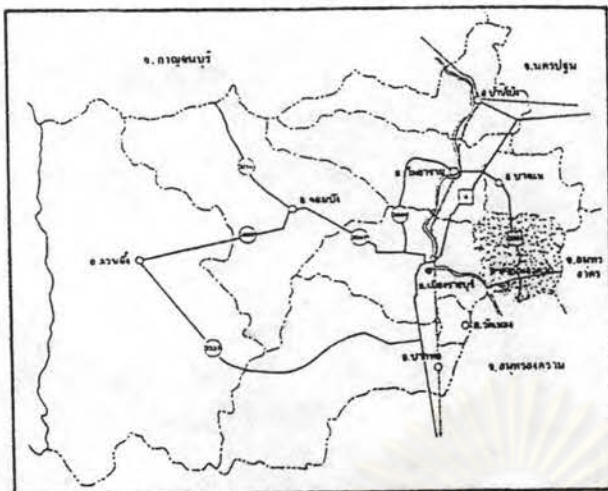
ก. การบริหารราชการส่วนภูมิภาค แบ่งเขตการปกครองเป็น 13 ตำบล 99 หมู่บ้าน ได้แก่ ตำบลคานินสะควก ตำบลศรีสุราษฎร์ ตำบลคอนไผ่ ตำบลประสาธสิทธิ์ ตำบลตาหลวง ตำบลท่านัด ตำบลสี่หมื่น ตำบลขุนพิทักษ์ ตำบลคอนกรวย ตำบลคอนคลัง ตำบลบัวงาม และตำบลแพงพวย

ข. การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยสุขาภิบาล 2 แห่ง คือ สุขาภิบาลคานินสะควก และสุขาภิบาลศรีคอนไผ่

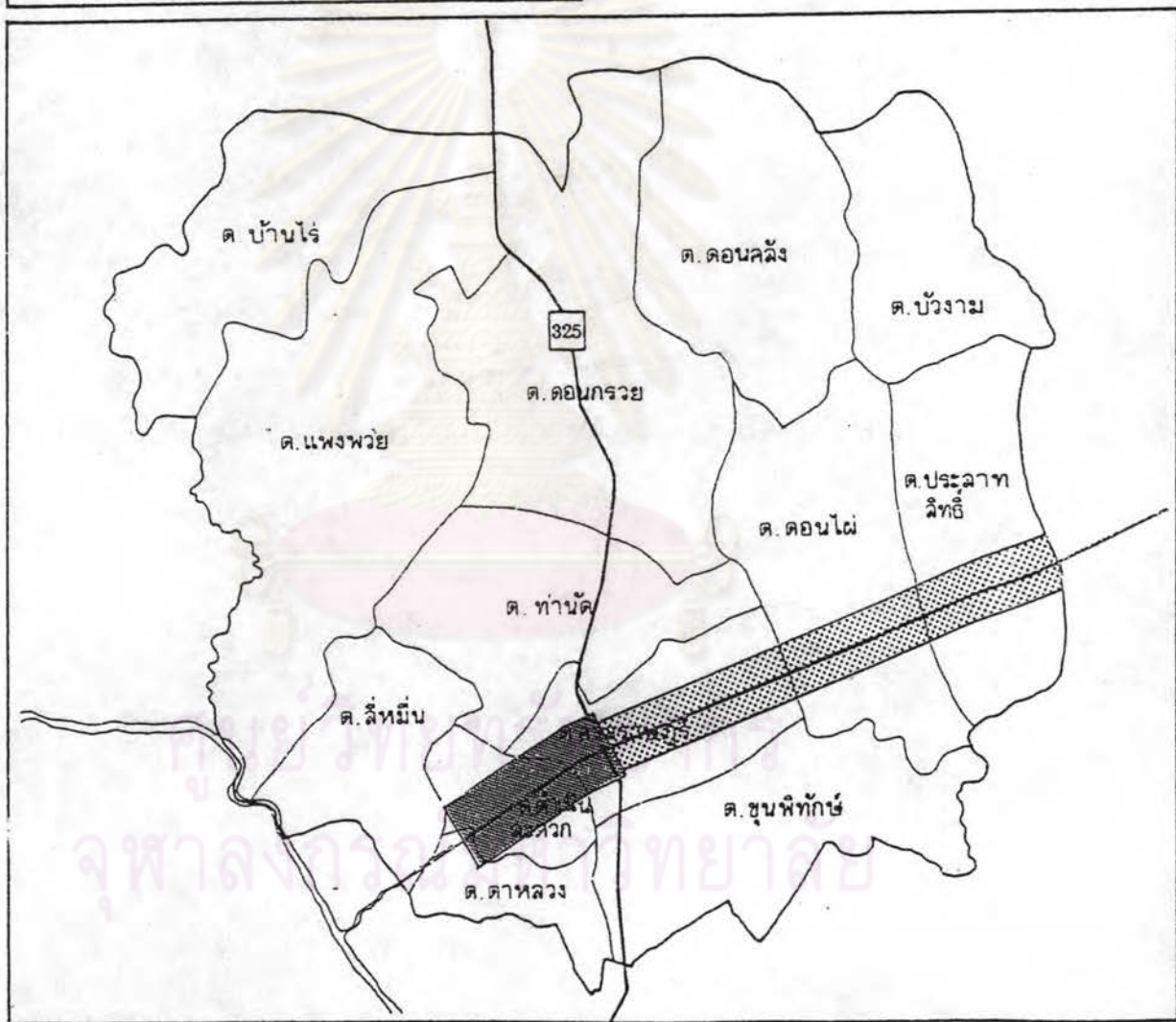
- สุขาภิบาลคานินสะควก จัดตั้งเป็นสุขาภิบาลเมื่อปี พ.ศ.2498 มีพื้นที่ทั้งสิ้น 4.48 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,800 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลคานินสะควกทั้งตำบล และบางส่วนของตำบลตาหลวง ตำบลสี่หมื่น ตำบลศรีสุราษฎร์ และตำบลท่านัด

- สุขาภิบาลศรีคอนไผ่ จัดตั้งเป็นสุขาภิบาลเมื่อปี พ.ศ.2508 มีพื้นที่ทั้งสิ้น 8.40 ตารางกิโลเมตร หรือ 5,250 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลศรีสุราษฎร์ ตำบลประสาธสิทธิ์ และตำบลคอนไผ่

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

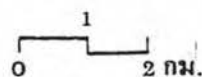
อาณาเขตดำเนินสะดวกห่างจากอำเภอเมืองราชบุรี
 ประมาณ 50 กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดิน
 หมายเลข 4 และ 325

วิวัฒนาการชุมชนและตลาดน้ำดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

แสดง สภาพทั่วไปของอาณาเขตดำเนินสะดวก

- สุขาภิบาลดำเนินสะดวก
- สุขาภิบาลศรีดอนไผ่

แผนที่ 3.7

3.2.3 ลักษณะทางกายภาพ

- ลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่ของอำเภอตาเนินสะดวกเป็นส่วนหนึ่งของที่ราบลุ่มน้ำภาคกลาง สภาพพื้นที่โดยทั่วไปจึงเป็นที่ราบต่ำอุดมสมบูรณ์ ได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเลหนุน ความสูงเฉลี่ยของพื้นที่ประมาณ 4 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง มีความลาดเอียงน้อยกว่าร้อยละ 1 ภายหลังขุดคลองตาเนินสะดวกทำให้พื้นที่มีลากล่องน้อยใหญ่กระจายทั่วพื้นที่ประมาณกว่า 200 สาย

- ลักษณะภูมิอากาศ อำเภอตาเนินสะดวกมีสภาพอากาศแบบมรสุมเขตร้อน ได้รับมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จากอ่าวไทยและทะเลจีนใต้ ประกอบกับพื้นที่อยู่ใกล้ทะเลจึงได้รับอิทธิพลจากลมทะเลด้วย ทำให้ได้รับความชุ่มชื้นอยู่เสมอฤดูกาลในพื้นที่มี 3 ฤดูกาล คือ ฤดูร้อน ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน อากาศไม่ร้อนจัดมาก ฤดูฝนตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม มีฝนตกต่อเนื่องกันเป็นเวลานานและตกชุกในเดือนกันยายน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 1,157.8 มิลลิเมตร (หรือเฉลี่ย 1,000-1,250 มิลลิเมตร) ส่วนในฤดูหนาวตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม อากาศไม่หนาวมากและมีช่วงเวลาน้ำค้าง อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดทั้งปีประมาณ 28.1 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยตลอดทั้งปี 72%

- สมรรถนะของดิน สมรรถนะของดินเหมาะสมกับการเพาะปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น ซึ่งชุดดินในพื้นที่อำเภอตาเนินสะดวกแบ่งเป็น 2 ตอน ตอนล่างของพื้นที่เป็นชุดดินตาเนินสะดวก เป็นดินที่เหมาะสมสำหรับปลูกไม้ผลไม้ยืนต้นหรือพืชผัก ส่วนตอนบนเป็นชุดดินบางกอกเหมาะสำหรับปลูกข้าว ถ้าทำคันดินกั้นน้ำและยกร่องสามารถปลูกพืชไร่และไม้ผลได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.2.4 ลักษณะทางประชากร

ในปี พ.ศ. 2535 สุขาภิบาลคำเนินสะดวกมีประชากรทั้งสิ้น 11,073 คน ความหนาแน่นของประชากรเท่ากับ 2472 คนต่อตารางกิโลเมตร สุขาภิบาลศรีดอนไผ่มีประชากรทั้งสิ้น 12,050 คน ความหนาแน่นของประชากรเท่ากับ 1434 คนต่อตารางกิโลเมตร สุขาภิบาลคำเนินสะดวกมีความหนาแน่นของประชากรมากกว่า เนื่องจากพื้นที่มีขนาดเล็กและเป็นชุมชนศูนย์กลางการบริหารการปกครองและพาณิชย์กรรม ประชากรทั้งสองสุขาภิบาลจะอาศัยหนาแน่นตลอดแนวคลองคำเนินสะดวก

3.2.5 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของอำเภอคำเนินสะดวก ขึ้นอยู่กับภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก ทางตอนบนของอำเภอเป็นพื้นที่ดอนไร่เพาะปลูกข้าวและพืชไร่ ส่วนทางตอนล่างของอำเภอซึ่งเป็นที่ตั้งชุมชนเมืองคำเนินสะดวก มีสภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่มมีน้ำหล่อเลี้ยงตลอดปี เกษตรกรจึงกร่องปลูกพืชสวนและไม้ยืนต้น พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ฝรั่งพันธุ์ไว้มะละกา มะม่วง มะพร้าวน้ำหอม และหน่อไม้ฝรั่ง โดยเฉพาะฝรั่งและหน่อไม้ฝรั่งเป็นผลผลิตที่สำคัญสามารถส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศ

ด้านพาณิชย์กรรมมีลักษณะการค้าปลีกเพื่อบริการแก่เกษตรกรและชุมชน นอกจากนี้ด้านการการท่องเที่ยวก็เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจหนึ่ง ที่ทำรายได้อย่างมากให้แก่ชุมชน คำเนินสะดวก โดยเฉพาะตลาดน้ำในสุขาภิบาลคำเนินสะดวกซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญระดับชาติ

สถานภาพการคลัง ในระหว่างปี พ.ศ. 2525-2534 สุขาภิบาลคำเนินสะดวกมีรายได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 15.41 รายรับส่วนใหญ่ได้มาจากหมวดภาษีอากร ค่าธรรมเนียม รายได้จากทรัพย์สิน และรายได้เบ็ดเตล็ด ตามลำดับ ส่วนรายจ่ายที่สำคัญ ได้แก่ ค่าเงินเดือน ค่าที่ดินและก่อสร้าง และค่าใช้สอย ตามลำดับ สุขาภิบาลศรีดอนไผ่มีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 29.21 รายรับส่วนใหญ่ได้มาจากหมวดภาษีอากร รายได้จากทรัพย์สิน และหมวดค่าธรรมเนียม ตามลำดับ ส่วนรายจ่ายที่สำคัญ ได้แก่ ค่าเงินเดือน เงินอุดหนุน และค่าใช้สอย ตามลำดับ (ตารางที่ 3.4 และ ตารางที่ 3.5)

ตารางที่ 3.4 แสดงรายรับของสาขาวิชาค่านินสะควและสาขาวิชาศรีคอนห์ ปี พ.ศ. 2525 และ พ.ศ. 2534

ประเภท	สาขาวิชาค่านินสะคว				สาขาวิชาศรีคอนห์			
	พ.ศ. 2525		พ.ศ. 2534		พ.ศ. 2525		พ.ศ. 2534	
	มูลค่า	สัดส่วน	มูลค่า	สัดส่วน	มูลค่า	สัดส่วน	มูลค่า	สัดส่วน
ภาษีอากร	1,548,987.12	73.61	4,012,605.32	79.88	1,510,164.48	72.43	6,364,479.40	84.12
ค่าธรรมเนียม ค่าปรับ	51,893.65	2.47	289,159.95	5.76	51,019.50	2.44	316,693.42	4.18
และใบอนุญาต								
รายได้จากทรัพย์สิน	89,863.53	4.27	149,299.57	2.97	57,612.87	2.76	166,260.92	2.20
รายได้เบ็ดเตล็ด	4,882.00	0.23	47,055.00	0.94	7,500.00	0.36	587.95	0.01
เงินอื่นๆ	403,811.00	19.42	525,000.00	10.45	458,700.00	22.01	718,200.00	9.49
รวม	2,104,437.30	100.00	5,023,119.84	100.00	2,084,996.85	100.00	7,566,312.57	100.00

ตารางที่ 3.5 แสดงรายจ่ายของสาขาวิชาค่านินสะควและสาขาวิชาศรีคอนห์ ปี พ.ศ. 2525 และ พ.ศ. 2534

ประเภท	สาขาวิชาค่านินสะคว				สาขาวิชาศรีคอนห์			
	พ.ศ. 2525		พ.ศ. 2534		พ.ศ. 2525		พ.ศ. 2534	
	มูลค่า	สัดส่วน	มูลค่า	สัดส่วน	มูลค่า	สัดส่วน	มูลค่า	สัดส่วน
รายจ่ายตามข้อศุกพัน/เงินสำรองจ่าย	40,000.00	2.41	157,294.00	4.26	35,000.00	2.69	400,145.48	5.87
ค่าเงินเคียน/ค่าจ้าง/ค่าตอบแทน	329,328.26	19.86	1,184,530.22	32.08	199,304.27	15.33	1,079,951.22	15.83
ค่าวัสดุ/วัสดุ/ครุภัณฑ์/สาธารณูปโภค	594,312.38	35.83	682,708.02	18.49	405,240.00	31.18	1,300,717.09	19.02
ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง	267,800.00	16.15	979,800.00	26.53	258,253.00	19.87	3,261,800.00	47.83
เงินอุดหนุน	427,163.00	25.75	565,000.00	15.30	401,926.00	30.93	60,000.00	1.01
รายจ่ายอื่นๆ	-	-	123,382.00	3.34	-	-	718,200.00	10.53
รวม	1,658,603.64	100.00	3,692,714.24	100.00	1,299,723.27	100.00	6,819,999.79	100.00

3.2.6 สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

การคมนาคม ภายในชุมชนเมืองดำเนินสะดวกอาศัยเส้นทางคมนาคมทางน้ำ และทางบก เส้นทางน้ำที่สำคัญ ได้แก่ คลองดำเนินสะดวก คลองลำตราขบุรี คลองทองหลาง และคลองบัวงาม สำหรับเส้นทางบกที่สำคัญ ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 325 และ สุขาภิบาล 1

การสื่อสาร

- การสื่อสารทางไปรษณีย์-โทรเลข ในเขตชุมชนเมืองดำเนินสะดวกทั้งสอง ชุมชน มีที่ทำการไปรษณีย์ตั้งอยู่และมีตู้ไปรษณีย์อยู่ตามตำบลต่างๆ ส่วนใหญ่ตู้ไปรษณีย์ตั้งกระจาย อยู่ตามริมคลองดำเนินสะดวกและริมถนนในแหล่งชุมชน

- โทรศัพท์ การบริการด้านโทรศัพท์ส่วนใหญ่ให้บริการแก่ชุมชน ในเขต สุขาภิบาลทั้งสองแห่ง ชุมสายโทรศัพท์ดำเนินสะดวกเปิดให้บริการแล้ว 3,469 เลขหมาย

การประปา การบริการด้านการประปาให้บริการเฉพาะ ในเขตสุขาภิบาล ดำเนินสะดวก โดยการประปาส่วนภูมิภาคเป็นผู้ดำเนินการให้บริการทางด้านประปา ผลิตน้ำ ประปาโดยใช้น้ำดิบจากบ่อบาดาล มีกำลังการผลิตที่ใช้งานวันละ 3,400 ลูกบาศก์เมตร มีผู้ใช้ น้ำในปัจจุบัน 1,160 ราย

การไฟฟ้า การบริการไฟฟ้าสามารถให้บริการได้ทั่วถึงทุกตำบลหมู่บ้าน แต่ ไม่ทั่วคร้วเรือน โดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดราชบุรีให้บริการทางด้านไฟฟ้าแก่อำเภอดำเนิน- สะดวก ในเขตสุขาภิบาลดำเนินสะดวกมีคอมไฟสาธารณะจำนวน 689 ดวง ติดตั้งตามแนวคลอง ดำเนินสะดวกและถนนสาธารณะ เขตสุขาภิบาลศรีดอนคำมีคอมไฟติดตั้งริมคลองดำเนินสะดวก รวม 60 ดวง

การระบายน้ำและการเก็บขยะ

- การระบายน้ำ สภาพพื้นที่ของอำเภอดำเนินสะดวกมีลำคลองต่างๆ มาก มาย ดังนั้นการระบายน้ำจึงระบายผ่านคลองลงไปยังแม่น้ำ ถึงแม้พื้นที่เป็นที่ราบลุ่มมีน้ำท่วมใน ช่วงที่ฝนตกหนัก แต่สามารถอาศัยลำคลองที่กระจายอยู่ทั่วไปเป็นทางระบายน้ำ และทำให้ไม่มี น้ำท่วมขังในพื้นที่

- การเก็บขยะ มีการจัดเก็บขยะเฉพาะภายในเขตสุขาภิบาลรถยนต์นำใบทิ้ง รวมกันในบริเวณที่ร่งของเอกชนห่างจากตัวอำเภอประมาณ 12 กิโลเมตร และกำจัดด้วยวิธีการ เผา ในปี พ.ศ.2534 สุขาภิบาลดำเนินสะดวกมีรถยนต์เก็บขยะมูลฝอย 2 คัน เรือขนขยะ 1 ลำ ถึงรองรับขยะมูลฝอยจำนวน 355 ตัน มีปริมาณขยะ 9,900 ลูกบาศก์เมตรต่อปี สุขาภิบาลศรี-

คอนกรีตมีเรือขนขยะ 1 ลำ ถึงรองรับขยะมูลฝอย 70 ถึง ปริมาณขยะฝอย 5,000 ลูกบาศก์เมตร ต่อปี

การชลประทาน อ่างเก็บน้ำค้ำน้ำเป็นสะดวกมีพื้นที่อยู่ในเขตชลประทานทั้งหมด 3 โครงการ คือ โครงการนครชุม โครงการราชบุรีฝั่งซ้าย และโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา ค้ำน้ำเป็นสะดวก โครงการนครชุมและโครงการราชบุรีฝั่งซ้าย เป็นโครงการประเภทส่งน้ำเพื่อการเพาะปลูก โดยใช้คลองชลประทานในการส่งน้ำส่วนใหญ่ พื้นที่โครงการอยู่ทางตอนบนของอ่างเก็บน้ำค้ำน้ำเป็นสะดวก สำหรับโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาค้ำน้ำเป็นสะดวก เป็นโครงการเก็บน้ำในคลองและทุ่งราบ มีการสร้างคันป้องกันน้ำ ค้ำน้ำไม่ให้น้ำ ค้ำน้ำความเสียหายแก่พืชผลของเกษตรกร พื้นที่โครงการนี้ครอบคลุม 3 จังหวัด คือ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร และราชบุรี ในจังหวัดราชบุรีจะเป็นพื้นที่ทางตอนใต้ของอ่างเก็บน้ำค้ำน้ำเป็นสะดวก และในจังหวัดสมุทรสงครามจะเป็นแนวเหนือถนนธนบุรี-ปากท่อทั้งหมด แต่จะเป็นเขตที่น้ำท้ายโครงการนอกเขตส่งน้ำชลประทาน นอกจากโครงการชลประทานแล้วอ่างเก็บน้ำค้ำน้ำเป็นสะดวกยังมีคลองธรรมชาติมากมาย จึงทำให้ระบบการชลประทานอยู่ในขั้นดีพอสมควร

3.2.7 การบริการทางสังคม

- การศึกษา อ่างเก็บน้ำค้ำน้ำเป็นสะดวกมีสถานศึกษาทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาและกรมวิสามัญศึกษา ระดับประถมศึกษา มีจำนวน 27 แห่ง กระจายตามตำบลต่างๆ ครบทั้ง 13 ตำบล ระดับมัธยมศึกษา มีจำนวน 4 แห่ง โรงเรียนส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ตามริมคลองค้ำน้ำเป็นสะดวกภายในเขตสุขาภิบาลทั้ง 2 แห่ง

- การสาธารณสุข อ่างเก็บน้ำค้ำน้ำเป็นสะดวกมีโรงพยาบาลประจำอำเภอ 1 แห่ง คือ โรงพยาบาลค้ำน้ำเป็นสะดวก เป็นโรงพยาบาลขนาด 200 เตียง และมีโรงพยาบาลเอกชนอีก 1 แห่ง อยู่ในเขตสุขาภิบาลค้ำน้ำเป็นสะดวก นอกจากนี้ในแต่ละตำบลยังมีสถานีอนามัยประจำตำบลจำนวน 14 แห่ง

- การป้องกันอัคคีภัย สุขาภิบาลค้ำน้ำเป็นสะดวกมีรถยนต์ดับเพลิง 1 คัน เรือยนต์ดับเพลิง 1 ลำ สุขาภิบาลศรีคอนกรีตมีเรือยนต์ดับเพลิง 1 ลำ

3.2.8 การท่องเที่ยว

เนื่องจากชุมชนค้ำเนินสะดวกเป็นชุมชนน้ำ มีวิถีการดำเนินชีวิตแบบสังคมน้ำ เกษตรกรรม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เด่นของสังคมไทยที่ยังคงผูกพันอยู่กับขนบธรรมเนียมประเพณีแบบดั้งเดิม ด้วยการประกอบกิจกรรมบนผืนน้ำตามสภาพทางภูมิศาสตร์ที่มีคลองมากมาย ทำให้ตลาดน้ำเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม และนอกจากตลาดน้ำแล้ววัดยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญอีกแห่งหนึ่งในเขตพื้นที่ค้ำเนินสะดวก สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญมีดังนี้ (แผนที่ 3.8)

- ตลาดน้ำค้ำเนินสะดวกคลองต้นเข้มน ตามลค้ำเนินสะดวกในเขตสุขาภิบาลค้ำเนินสะดวก ติดตลาดทุกวันระหว่าง เวลา 08.00-12.00 น. ตลาดน้ำแห่งนี้เป็นที่รู้จักแพร่หลายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้การสนับสนุนและส่งเสริม

- ตลาดน้ำคลองโพหัก ตามลประสาทสิทธิ์ในเขตสุขาภิบาลศรีดอนไผ่ช่วงต่อเขตอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ติดตลาดทุกวันระหว่าง เวลา 06.00-11.00 น.

- ตลาดน้ำคลองขุนพิทักษ์ ตามลขุนพิทักษ์ เป็นตลาดน้ำเล็กๆที่มีพ่อค้าแม่ค้ามาค้าขายกันไม่มากนัก ติดตลาดทุกวันระหว่าง เวลา 07.00-11.00 น. ทุกวัน

- วัดรชติทายการามวรวิหาร อยู่ห่างจากตลาดน้ำค้ำเนินสะดวกคลองต้นเข้มนประมาณครึ่งกิโลเมตร มีพระประธานคือหลวงพ่อลพบุรีราเมศร์ เป็นพระพุทธรูปศิลาแลงอายุประมาณ 800-1,000 ปี อัญเชิญมาจากวัดร้างจังหวัดลพบุรี วัดนี้เป็นวัดพัฒนา มีรูปสลัก ประติมากรรม และ เรือสำเภาจีนที่ประดิษฐานเจดีย์บรรจุอัฐิของผู้สร้าง ที่มีความสวยงามและเก่าแก่เคียงคู่มาท้บชุมชนค้ำเนินสะดวก

- วัดประสาทสิทธิ์ (ดอนไผ่) อยู่ห่างจากท่ารถค้ำเนินสะดวกประมาณ 8 กิโลเมตร อยู่ติดเขตจังหวัดสมุทรสาคร ตั้งอยู่ริมคลองค้ำเนินสะดวก เป็นวัดที่สมเด็จพระยาสุริยวงศ์เป็นผู้สร้าง บริเวณหน้าวัดมีปราสาทสามยอดสร้างไว้สวยงามมาก

- วัดหลักหกรัตนาราม ตั้งอยู่ริมคลองค้ำเนินสะดวก มีสมเด็จพระพุฒาจารย์ (หลวงพ่อด) เป็นพระประธาน

- วัดราษฎร์เจริญธรรม (วัดสุน วัดแมวแขวน วัดศาลเจ้า วัดต้นมะกอก หรือวัดสุนทราราม) เป็นวัดตั้งอยู่ในคลองลัดราษฎร์มีอายุประมาณ 118 ปี

- หลวงพ่อแดงวัดปรกเจริญ ตามลตาหลวง เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิสลักด้วยหินแดงเนื้อละเอียดอ่อน

- วัดอมฤตนิคม ตามลขุนพิทักษ์ ติดถนนสายค้ำเนินสะดวกเป็นวัดที่สวยงาม

งามมีพระอุโบสถเป็นพื้นหินอ่อน และประตูหน้าต่างเป็นไม้ฝังมุกทั้งหมด

- การแสดงงูเห่า อยู่ห่างจากตลาดน้ำดำเนินสะดวกไปประมาณ 3.5 กม. นอกจากนี้ยังมีงานเทศกาลงูเห่าหวานดำเนินสะดวก จัดขึ้นทุกปีในเดือนมีนาคม

ตลาดน้ำดำเนินสะดวกจัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีบทบาทมากที่สุด และจัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสำคัญระดับชาติ ซึ่งได้รับการส่งเสริมจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามาเที่ยวชมทุกวัน จากการจัดอันดับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่ได้รับความนิยมในภาคตะวันตก ของสำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปรากฏว่าตลาดน้ำดำเนินสะดวกได้รับความนิยมสูงจากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและชาวไทย (ตารางที่ 3.6)

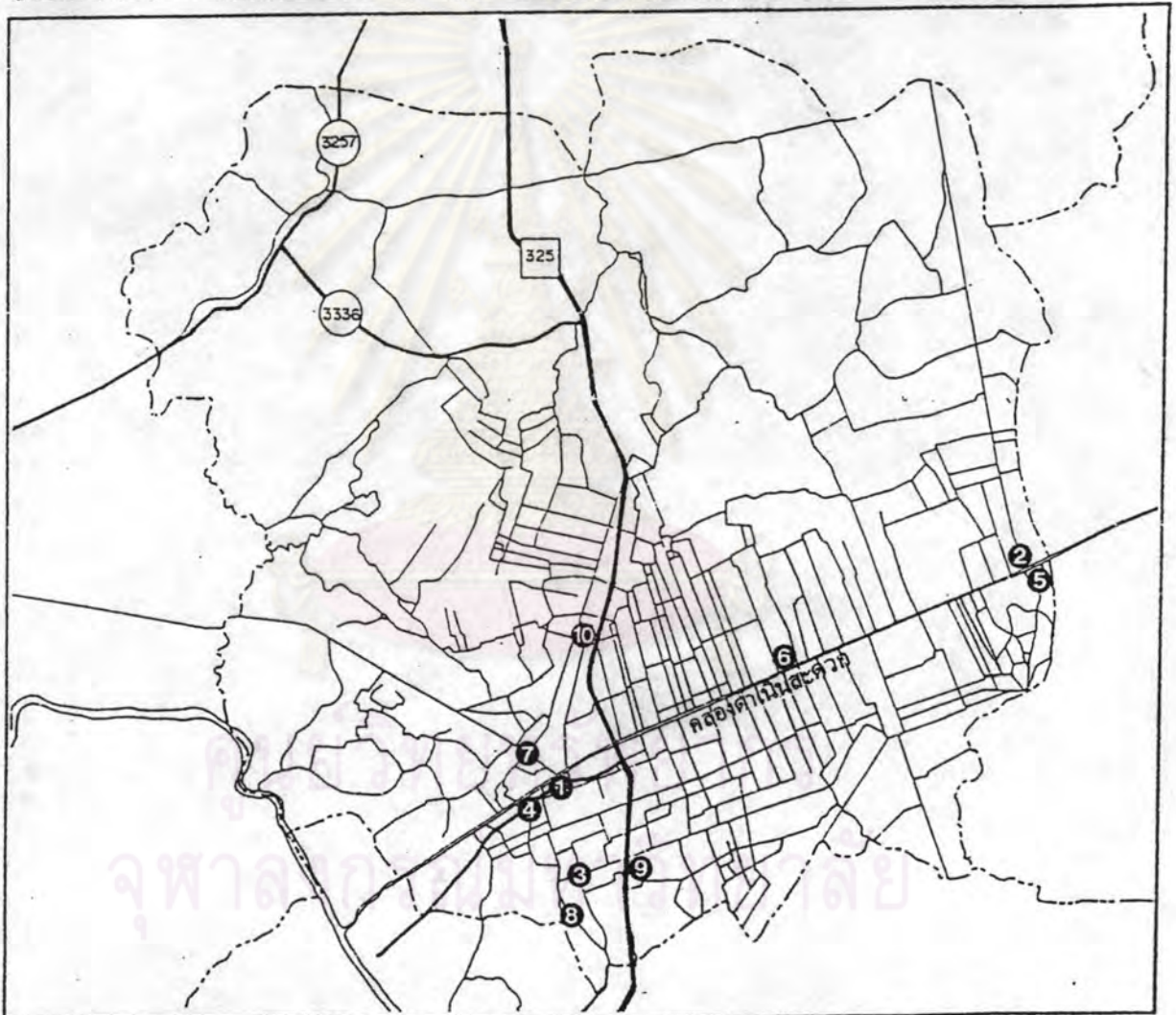
เส้นทางการท่องเที่ยวที่มายังตลาดน้ำดำเนินสะดวก ส่วนใหญ่เป็นประเภทเที่ยววันเดียว โดยเริ่มจากกรุงเทพฯไปตามถนนสายธนบุรี-ปากท่อ (ทางหลวงหมายเลข 35) ผ่านจังหวัดสมุทรสาครแล้วแยกขวามือเข้าจังหวัดสมุทรสงคราม ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 325 ถึงตลาดน้ำดำเนินสะดวกระยะทางประมาณ 80 กิโลเมตร สถานที่ท่องเที่ยวในการเที่ยวชม 1 วันนั้น ถ้ามากับบริษัทนำเที่ยวซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ก่อนถึงตลาดน้ำดำเนินสะดวก บริษัทนำเที่ยวจะนำนักท่องเที่ยวแวะชมการเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าวของชุมชนชาวสวนในจังหวัดสมุทรสงคราม จากนั้นต้องมาที่ทันชมกิจกรรมการชื้อขายที่ตลาดน้ำซึ่งโดยมากนักท่องเที่ยวจะมาถึงเวลา 9.00 - 10.00 น. หรือบางทัวร์จะนำนักท่องเที่ยวไปเที่ยวชมที่ตลาดน้ำคลองโพธิ์ก่อนที่จะมาตลาดน้ำดำเนินสะดวก หลังจากนั้นอาจจะพาไปชมการแสดงงูเห่าแล้วเดินทางท่องเที่ยวต่อไปยังสวนสามพรานจังหวัดนครปฐม ซึ่งเส้นทางท่องเที่ยวในสถานที่ดังกล่าวเป็นตารางที่นิยมจัดเที่ยวกันภายใน 1 วัน ส่วนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเอง ส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยมากจะมาเที่ยวชมที่ตลาดน้ำดำเนินสะดวกเป็นแห่งแรก หลังจากนั้นจะแวะชมสถานที่ต่างๆ ได้แก่ อุทยานพระบรมราชานุสรณ์ ร.2 วัดอัมพวันเจติยาราม วัดเจริญสุขาราม และ ดอนหอยหลอด ในจังหวัดสมุทรสงคราม สำหรับการท่องเที่ยวประเภท 2 - 3 วัน ซึ่งจะแวะชมที่ตลาดน้ำดำเนินสะดวกโดยมีจุดหมายปลายทางที่กาญจนบุรีหรือหัวหินเป็นส่วนใหญ่ (แผนที่ 3.9)

จะเห็นว่าตลาดน้ำดำเนินสะดวกตั้งอยู่บนเส้นทางท่องเที่ยว ประกอบกับตลาดน้ำเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่แตกต่างจากที่อื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ จึงทำให้ตลาดน้ำดำเนินสะดวกเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 3.6 แสดงแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่ได้รับความนิยมในภาคตะวันตก

จังหวัด	สิ่งดึงดูดใจ	ความนิยมของนักท่องเที่ยว ชาวต่างประเทศ ชาวไทย	
กาญจนบุรี	น้ำตกไทรโยค	สูง	สูง
	น้ำตกเอราวัณและอุทยานแห่งชาติ	ปานกลาง	สูง
	ถ้ำละว้า	สูง	สูง
	สะพานข้ามแม่น้ำแคว	สูง	ปานกลาง
	สุสานนานาชาติ	สูง	ปานกลาง
	ทางรถไฟสายมรณะ	สูง	ปานกลาง
	พระแท่นดงรัง	ต่ำ	สูง
นครปฐม	พระปฐมเจดีย์	สูง	สูง
	สวนสามพราน	สูง	สูง
สมุทรสงคราม	วัดบ้านแหลม	ต่ำ	สูง
ราชบุรี	ตลาดน้ำดำเนินสะดวก	สูง	สูง
	ถ้ำจอมพล	ต่ำ	สูง
เพชรบุรี	หาดชะอำ	สูง	สูง
	เขื่อนแก่งกระจาน	ต่ำ	สูง
	เขาวัง	ต่ำ	สูง
	ถ้ำเขาหลวง	ต่ำ	สูง
	วัดมหาธาตุ	ปานกลาง	สูง
	วัดพระพุทธไสยาสน์	ปานกลาง	สูง
	วัดเขابันไดอิฐ	ปานกลาง	สูง
วัดใหญ่สุวรรณาราม	ปานกลาง	สูง	
ประจวบคีรีขันธ์	หาดหัวหิน	สูง	สูง
	อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด	ปานกลาง	สูง

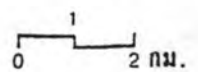
ที่มา : สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

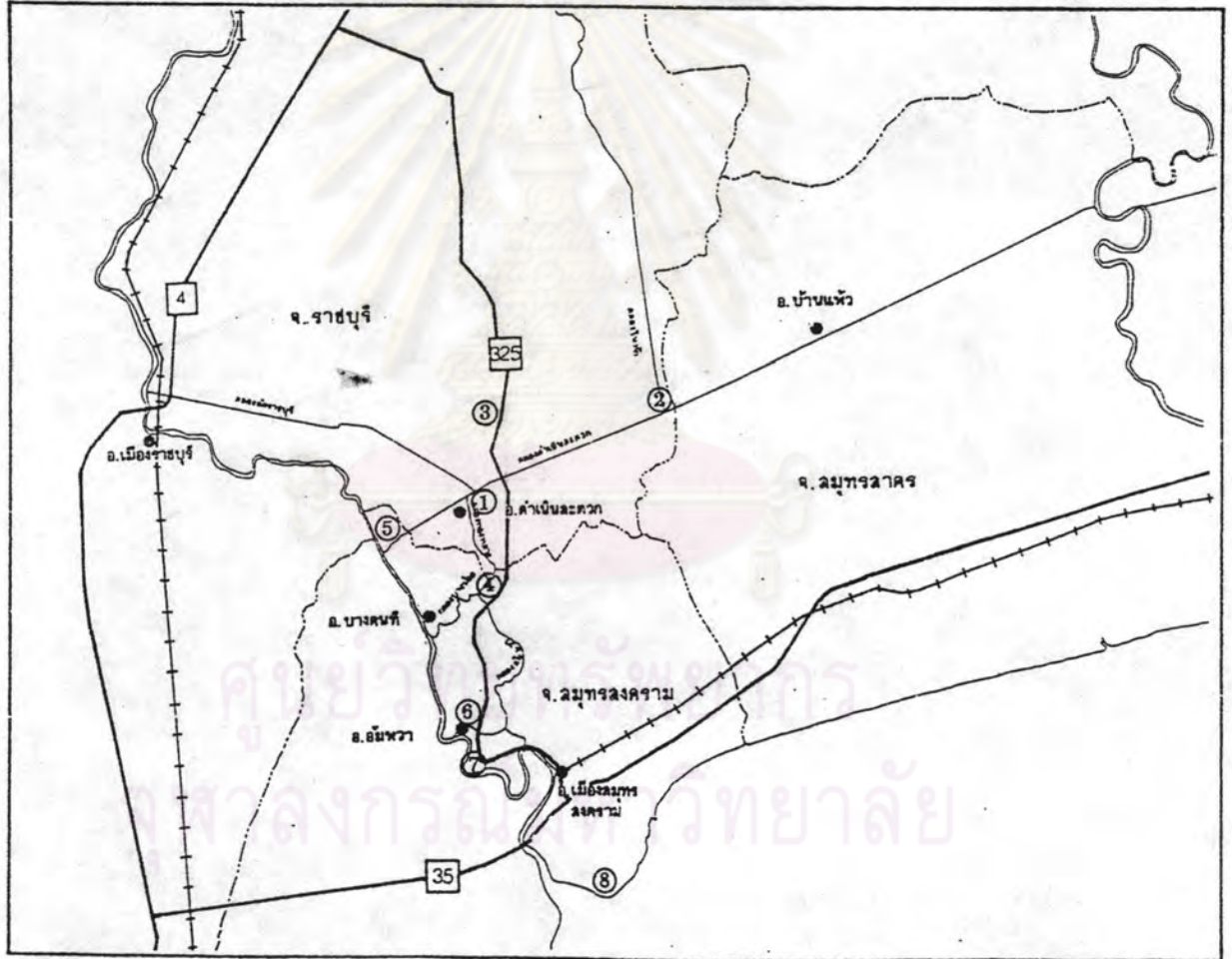
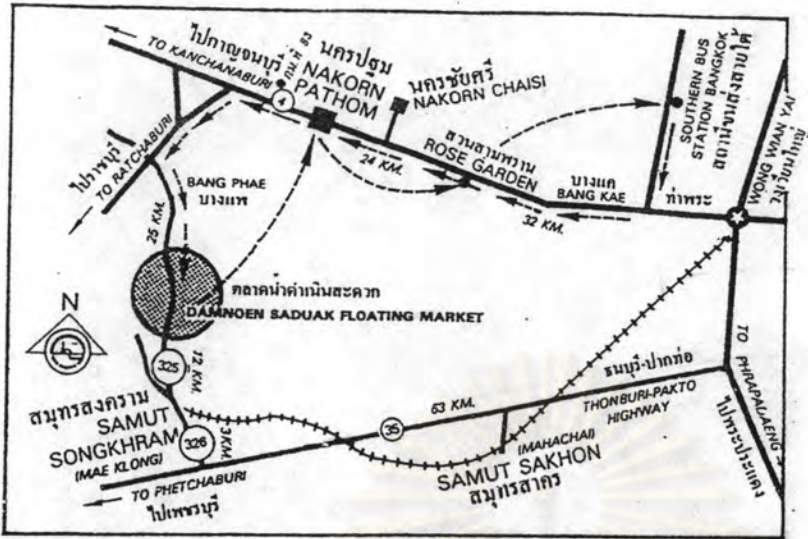
วิวัฒนาการชุมชนและตลาดน้ำดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

แสดง แหล่งท่องเที่ยววนาเอาเภอดำเนินสะดวก

1 ตลาดน้ำดำเนินสะดวก	4 วัดศาลาขาว	7 วัดราชบุรีเจริญธรรม	10 การแสดงงูเข้า
2 ตลาดน้ำคลองอัมพัน	5 วัดประสาธน์	8 วัดปรกเจริญ	
3 ตลาดน้ำคลองขุนน้ำคอก	6 วัดหลักพระรัตนาราม	9 วัดอมรชาติสมาม	

แผนที่ 3.8

วิวัฒนาการชุมชนและตลาดน้ำดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

แสดง เส้นทางการท่องเที่ยวตลาดน้ำดำเนินสะดวก

1 ตลาดน้ำดำเนินสะดวก	4 เคาพาน้ำค่อมะพร้าว	7 วัดคัมภีร์เจดีย์าราม
2 ตลาดน้ำคลองรพทัก	5 วัดเจริญสุขาราม	8 คอนวอยทอด
3 การแสดงงูเห่า	6 อุทยานพระบรมราชานุสรณ์ ร.2	

